ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
ELEANOR SHARPSTON
της 26ης Ιανουαρίου 2012 [1]

Υπόθεση C-564/10

Bundesanstalt für Landwirtschaft und Ernährung
κατά
Pfeifer & Langen Kommanditgesellschaft

[αίτηση του Bundesverwaltungsgericht (Γερμανία)για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης — Προθεσμία παραγραφής απαιτήσεων από τόκους οφειλόμενους κατά το εθνικό δίκαιο επιπλέον της επιστροφής ποσών ενισχύσεων αδικαιολογήτως εισπραχθέντων — Ερμηνεία και εφαρμογή του άρθρου 3 του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) 2988/95»

1. Με την υπό κρίση αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, το Bundesverwaltungsgericht (ομοσπονδιακό διοικητικό δικαστήριο) (Γερμανία) ζητεί να διευκρινιστεί αν οι απαιτήσεις καταβολής τόκων οι οποίες γεννώνται από παρατυπία κατά την έννοια του κανονισμού 2988/95 [2] διέπονται από τον εν λόγω κανονισμό ή από το εθνικό δίκαιο.

Νομικό πλαίσιο

Άρθρο 325 ΣΛΕΕ

2. Κατά το άρθρο 325 ΣΛΕΕ, τα κράτη μέλη έχουν γενική υποχρέωση να καταπολεμούν την απάτη ή οποιαδήποτε άλλη παράνομη δραστηριότητα εις βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης.

Προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

3. Με σκοπό την προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο κανονισμός 2988/95 προβλέπει ορισμένους γενικούς κανόνες σχετικά με ελέγχους, διοικητικά μέτρα και κυρώσεις για τις παρατυπίες που αφορούν το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε περίπτωση ενισχύσεων χορηγούμενων σε δικαιούχους στο πλαίσιο πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης [3]. Προηγουμένως, δεν υπήρχαν κοινοί κανόνες που να ορίζουν τις παρατυπίες αυτές [4].

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

2 — Κανονισμός (ΕΚ, Ευρατόμ) του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1995, σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΕ L 312, σ. 1).

3 — Ο όρος «Ευρωπαϊκή Κοινότητα» (ή «Κοινότητες») προκρίνεται οσάκις γίνεται αναφορά σε νομοθετικές διατάξεις στις οποίες χρησιμοποιείται ο όρος αυτός, άλλως γίνεται αναφορά στην «ΕΕ» ή στην «Ευρωπαϊκή Ένωση».

4 — Άρθρο 1, παράγραφος 1.

4. Κατά την τρίτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού «έχει [...] μεγάλη σημασία η καταπολέμηση των πράξεων σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων των Κοινοτήτων σε όλους τους τομείς». Η τέταρτη αιτιολογική σκέψη προβλέπει ότι απαιτείται η καθιέρωση ενός κοινού νομικού πλαισίου σε όλους τους τομείς που καλύπτονται από τις κοινοτικές πολιτικές για την αποτελεσματική καταπολέμηση της απάτης σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων των Κοινοτήτων.

5. Το άρθρο 1, παράγραφος 2, του κανονισμού 2988/95 ορίζει:

«Παρατυπία συνιστά κάθε παράβαση διάταξης του κοινοτικού δικαίου που προκύπτει από πράξη ή παράλειψη ενός οικονομικού φορέα, με πραγματικό ή ενδεχόμενο αποτέλεσμα να ζημιωθεί ο γενικός προϋπολογισμός των Κοινοτήτων ή προϋπολογισμός διαχειριζόμενος από τις Κοινότητες, είτε με τη μείωση ή ματαίωση εσόδων που προέρχονται από ίδιους πόρους που εισπράττονται απευθείας για λογαριασμό της Κοινότητας, είτε με αδικαιολόγητη δαπάνη.»

6. Το άρθρο 2 προβλέπει ότι οι έλεγχοι και τα διοικητικά μέτρα και κυρώσεις θεσπίζονται μόνον εφόσον απαιτούνται για την εξασφάλιση της ορθής εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου. Η φύση και η έκταση των διοικητικών μέτρων και κυρώσεων προσδιορίζονται από το κοινοτικό δίκαιο, υπό το φως της φύσεως και της βαρύτητας της παρατυπίας, του παρασχεθέντος πλεονεκτήματος ή του αποκτηθέντος οφέλους και του βαθμού ευθύνης. Με την επιφύλαξη του εφαρμοστέου κοινοτικού δικαίου, οι διαδικασίες εφαρμογής των κοινοτικών ελέγχων, μέτρων και κυρώσεων διέπονται από το δίκαιο των κρατών μελών[5].

7. Το άρθρο 3 του κανονισμού 2988/95 ορίζει:

«1. Η προθεσμία παραγραφής της διώξεως είναι τετραετής από τη διάπραξη της παρατυπίας [...]. Ωστόσο, οι τομεακοί κανόνες μπορούν να προβλέπουν μικρότερη προθεσμία, η οποία δεν μπορεί να είναι μικρότερη των τριών ετών.

Για τις διαρκείς ή επαναλαμβανόμενες παρατυπίες, η παραγραφή τρέχει από την ημέρα που έπαυσε η παρατυπία. Για τα πολυετή προγράμματα η προθεσμία παραγραφής συνεχίζεται σε κάθε περίπτωση ως την τελική ολοκλήρωση του προγράμματος.

Η παραγραφή της διώξεως διακόπτεται από κάθε πράξη που φέρεται εις γνώσιν του ενδιαφερόμενου, προέρχεται από την αρμόδια αρχή και αποσκοπεί στη διερεύνηση ή τη δίωξη της παρατυπίας. Η προθεσμία παραγραφής αρχίζει και πάλι να τρέχει μετά από κάθε διακοπή της.

[...]

2. Η προθεσμία εκτέλεσης της απόφασης που καθορίζει τη διοικητική ποινή είναι τριετής. Ως έναρξη της προθεσμίας αυτής υπολογίζεται η ημέρα κατά την οποία η απόφαση κατέστη οριστική.

Οι περιπτώσεις διακοπής και αναστολής ρυθμίζονται από τις σχετικές διατάξεις του εθνικού δικαίου.

3. Τα κράτη μέλη διατηρούν την ευχέρεια εφαρμογής προθεσμίας μεγαλύτερης από την προβλεπόμενη στις παραγράφους 1 και 2 αντιστοίχως.»

5 — Άρθρο 2, παράγραφοι 1, 3 και 4.

8. Το άρθρο 4 ορίζει ότι:

«1. Κάθε παρατυπία συνεπάγεται, κατά γενικό κανόνα, την αφαίρεση του αδικαιολογήτως αποκτηθέντος οφέλους:

— με την υποχρέωση καταβολής των οφειλομένων ή επιστροφής των αδικαιολογήτως εισπραχθέντων ποσών,

[...]

2. Η εφαρμογή των μέτρων της παραγράφου 1 περιορίζεται στην αφαίρεση του εξασφαλισθέντος οφέλους προσαυξημένου, εφόσον προβλέπεται, με τόκους που δύνανται να καθοριστούν κατ' αποκοπήν.

[…]

4. Τα μέτρα του παρόντος άρθρου δεν θεωρούνται κυρώσεις.»

9. Το άρθρο 5 προβλέπει, αντιθέτως, τη δυνατότητα επιβολής διοικητικών κυρώσεων στην περίπτωση παρατυπιών εκ προθέσεως ή εξ αμελείας.

Εφαρμοστέοι κανόνες στις προθεσμίες, ημερομηνίες και διορίες

10. Ο κανονισμός (ΕΟΚ, Ευρατόμ) 1182/71[6] θεσπίζει ενιαίους γενικούς κανόνες που καθορίζουν προθεσμίες, ημερομηνίες και διορίες όσον αφορά πράξεις του Συμβουλίου και της Επιτροπής.

Χρηματοδότηση της κοινής γεωργικής πολιτικής

11. Με το άρθρο 1 του κανονισμού (ΕΟΚ) 729/70[7] ιδρύθηκε το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (στο εξής: ΕΓΤΠΕ), που εντάσσεται στο πλαίσιο του προϋπολογισμού των Κοινοτήτων. Το άρθρο 8, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού επιβάλλει στα κράτη μέλη να εξασφαλίσουν την πραγματοποίηση και την κανονικότητα των χρηματοδοτούμενων από το ΕΓΤΠΕ πράξεων, να προλάβουν και να διώξουν τις παρατυπίες και να ανακτήσουν τα απολεσθέντα εξαιτίας παρατυπιών ή αμελειών ποσά.

12. Ο κανονισμός (ΕΟΚ) 595/91[8] θέσπισε κανόνες για την εφαρμογή του άρθρου 8 του κανονισμού 729/70. Κατά το άρθρο 3 του κανονισμού 595/91, τα κράτη μέλη κοινοποιούν στην Επιτροπή κατάσταση που περιλαμβάνει τις περιπτώσεις παρατυπιών οι οποίες αποτέλεσαν αντικείμενο μιας πρώτης διοικητικής ή δικαστικής διαπιστώσεως. Κατά το άρθρο 7, παράγραφος 1, το κράτος μέλος δύναται να παρακρατήσει 20 % των ανακτηθέντων ποσών, εφόσον οι κανόνες που προβλέπονται με τον παρόντα κανονισμό δεν έχουν «παραβιαστεί ουσιωδώς».

6 — Κανονισμός (ΕΟΚ, Ευρατόμ) 1182/71 του Συμβουλίου, της 3ης Ιουνίου 1971, περί καθορισμού των κανόνων που εφαρμόζονται στις προθεσμίες, ημερομηνίες και διορίες (ΕΕ ειδ. έκδ. 01/001, σ. 131).

7 — Κανονισμός (ΕΟΚ) 729/70 του Συμβουλίου, της 21ης Απριλίου 1970, περί χρηματοδοτήσεως της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/005, σ. 93), όπως τροποποιήθηκε από τον κανονισμό (ΕΚ) 1287/95 του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 1995 (ΕΕ L 125, σ. 1). Ο κανονισμός (ΕΚ) 1258/1999 του Συμβουλίου, της 17ης Μαΐου 1999 (ΕΕ L 160, σ. 103), αντικατέστησε τον κανονισμό (ΕΟΚ) 729/70 όσον αφορά τις πραγματοποιηθείσες μετά την 1η Ιανουαρίου 2000 δαπάνες.

8 — Κανονισμός 595/91 του Συμβουλίου, της 4ης Μαρτίου 1991, περί των ανωμαλιών και της ανάκτησης των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών στα πλαίσια της χρηματοδότησης της κοινής γεωργικής πολιτικής ως και της οργανώσεως ενός συστήματος πληροφόρησης στον τομέα αυτόν και περί κατάργησης του κανονισμού (ΕΟΚ) 283/72 (ΕΕ L 67, σ. 11), ο οποίος καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από τον κανονισμό (ΕΚ) 1848/2006 της Επιτροπής, της 14ης Δεκεμβρίου 2006 (ΕΕ L 355, σ. 56) .

13. Το άρθρο 32, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΚ) 1290/2005 [9] του Συμβουλίου εφαρμόζεται από τις 16 Οκτωβρίου 2006 για τις περιπτώσεις που γνωστοποιούνται στο πλαίσιο του άρθρου 3 του κανονισμού 595/91 και για τις οποίες η πλήρης ανάκτηση δεν έχει ακόμη συντελεστεί κατά την ημερομηνία αυτή [10]. Ορίζει ότι «τα ποσά που ανακτώνται ως επακόλουθο παρατυπιών ή αμέλειας και οι τόκοι τους οποίους αυτά αποφέρουν καταβάλλονται στους οργανισμούς πληρωμών, οι οποίοι τα εγγράφουν στα έσοδα που διατίθενται στο ΕΓΤΕ για τον μήνα της πραγματικής είσπραξής τους» [11].

Ο τομέας της ζάχαρης

14. Η Ευρωπαϊκή Ένωση συγκαταλέγεται μεταξύ των μεγαλύτερων παραγωγών ζάχαρης [12]. Η κοινή οργάνωση αγοράς στον τομέα της ζάχαρης παρέχει χρηματοδοτική στήριξη μόνο για την παραγόμενη εντός ορισμένων ποσοστώσεων ζάχαρη (ζάχαρη Α και Β). Η παραγόμενη πέραν των ποσοστώσεων Α και Β ζάχαρη είτε αποθεματοποιείται και χρησιμοποιείται ως μέρος της ζάχαρης της ποσοστώσεως Α της επόμενης χρονιάς είτε πωλείται εκτός ΕΕ, στην παγκόσμια αγορά, χωρίς εξαγωγική επιδότηση. Επομένως, επιχείρηση η οποία παράγει ζάχαρη πέραν των ποσοστώσεων παραγωγής που της αναλογούν πρέπει, εφόσον δεν επιθυμεί να εξαγάγει τη ζάχαρη αυτή, να την αποθεματοποιήσει.

15. Στο πλαίσιο αυτό, ένα σύστημα αντισταθμίσεως για την επιστροφή των εξόδων αποθεματοποιήσεως ζάχαρης σε σχέση με συγκεκριμένη περίοδο εμπορίας [13] καθιερώθηκε με το άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1785/81 του Συμβουλίου [14]. Τα κράτη μέλη εισπράττουν συνεισφορά για τη χρηματοδότηση του οικείου συστήματος και την επιστροφή των εξόδων αποθεματοποιήσεως [15].

16. Κατά την τρίτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού (ΕΟΚ) 1358/77 [16] του Συμβουλίου, τα ποσά των αποδόσεων που πραγματοποιούνται και τα ποσά των εισφορών που εισπράττονται πρέπει να είναι ισοδύναμα.

17. Το άρθρο 1 του κανονισμού 1358/77 προέβλεπε ότι η απόδοση των εξόδων αποθεματοποιήσεως για τη ζάχαρη γίνεται από τα κράτη μέλη. Κατά το άρθρο 4, ο υπολογισμός της αποδόσεως βασιζόταν επί των μηνιαίων καταγραφών των αποθηκευμένων ποσοτήτων. Βάσει των άρθρων 6 και 7, το σύστημα αντισταθμίσεως έπρεπε να είναι αυτοχρηματοδοτούμενο.

9 — Κανονισμός (ΕΚ) 1290/2005 του Συμβουλίου, της 21ης Ιουνίου 2005, για τη χρηματοδότηση της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΕΕ L 209, σ. 1). Για την επίτευξη των στόχων της κοινής γεωργικής πολιτικής (στο εξής: ΚΓΠ), το άρθρο 2 ιδρύει το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (στο εξής: ΕΓΤΕ) στο πλαίσιο του γενικού προϋπολογισμού των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

10 — Δεύτερη περίπτωση της τρίτης παραγράφου του άρθρου 49 του κανονισμού 1290/2005.

11 — Το άρθρο 7, παράγραφος 1, του κανονισμού 595/91 καταργήθηκε από το άρθρο 46 του κανονισμού 1290/2005. Το άρθρο 32, παράγραφος 2, του δεύτερου αυτού κανονισμού ορίζει ότι το κράτος μέλος δύναται να παρακρατεί το 20 % των ανακτώμενων ποσών ως «έξοδα ανάκτησης», με εξαίρεση τα ποσά που συνδέονται με παρατυπίες ή αμέλεια που μπορούν να αποδοθούν στις διοικητικές υπηρεσίες ή σε άλλους οργανισμούς του κράτους μέλους.

12 — Βλ. «The common organisation of the market in sugar» που δημοσιεύθηκε από τη Γενική Διεύθυνση Γεωργίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (AGRI/63362/2004)· βλ., επίσης, www.fao.org, «Food outlook global market analysis sugar November 2008».

13 — Σύμφωνα με τους κανονισμούς που ίσχυαν τότε, η περίοδος εμπορίας της ζάχαρης άρχιζε την 1η Ιουλίου και έληγε στις 30 Ιουνίου του επομένου έτους.

14 — Κανονισμός (ΕΟΚ) 1785/81 του Συμβουλίου, της 30ής Ιουνίου 1981, περί κοινής οργάνωσης αγοράς στον τομέα της ζάχαρης (ΕΕ L 177, σ. 4), ο οποίος καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από τον κανονισμό (ΕΚ) 2038/1999 του Συμβουλίου, της 13ης Σεπτεμβρίου 1999, για την κοινή οργάνωση των αγορών στον τομέα της ζάχαρης (ΕΕ L 252, σ. 1). Πλέον ισχύει ο κανονισμός (ΕΚ) 1234/2007 του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2007, για τη θέσπιση κοινής οργάνωσης των γεωργικών αγορών και ειδικών διατάξεων για ορισμένα γεωργικά προϊόντα («Ενιαίος κανονισμός ΚΟΑ») (ΕΕ L 299, σ. 1).

15 — Άρθρο 8, παράγραφος 2, του κανονισμού 1785/81.

16 — Κανονισμός (ΕΟΚ) 1358/77 του Συμβουλίου, της 19ης Ιουνίου 1977, περί καθορισμού γενικών κανόνων αντισταθμίσεως των εξόδων αποθεματοποιήσεως στον τομέα της ζάχαρης και περί καταργήσεως του κανονισμού (ΕΟΚ) 750/68 (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/018, σ. 161), ο οποίος καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από τον κανονισμό (ΕΚ) 1260/2001 του Συμβουλίου, της 19ης Ιουνίου 2001, για την κοινή οργάνωση των αγορών στον τομέα της ζάχαρης (ΕΕ L 178, σ. 1).

18. Κατά τη δέκατη έβδομη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού (ΕΟΚ) 1998/78 της Επιτροπής [17], οι βιομήχανοι προβαίνουν σε επιστροφή της αποδόσεως την οποία δεν δικαιούνται.

19. Το άρθρο 13 ορίζει ότι καθένας που έχει δικαίωμα αποδόσεως ανακοινώνει στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος, το αργότερο τη 15η ημέρα κάθε μήνα, τα λεπτομερή στοιχεία που αφορούν το απόθεμα για το οποίο ζητείται απόδοση. Κατά το άρθρο 14, παράγραφος 1, σε περίπτωση κατά την οποία ζάχαρη που δύναται να επωφεληθεί αποδόσεως αποθηκεύεται στον ίδιο χώρο με ζάχαρη που δεν δύναται να επωφεληθεί αποδόσεως, η εν λόγω ζάχαρη τίθεται από το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος υπό τελωνειακό έλεγχο ή υπό διοικητικό έλεγχο που παρουσιάζει ισοδύναμες εγγυήσεις.

20. Το άρθρο 15 ορίζει ότι το αργότερο την 20ή ημέρα κάθε μήνα τα κράτη μέλη καθορίζουν για κάθε πρόσωπο που δικαιούται απόδοση ή υπόκειται σε συνεισφορά το ολικό ποσό των αποδόσεων τις οποίες δικαιούται και το ολικό ποσό των συνεισφορών που οφείλει. Κατά το άρθρο 16, όταν διαπιστώνονται διαφορές, αυτές διορθώνονται αναδρομικώς.

Εθνική νομοθεσία

21. Σύμφωνα με το άρθρο 14, παράγραφος 1, του Marktorganisationsgesetz (νόμου περί οργανώσεως των αγορών), οι απαιτήσεις για επιστροφή ειδικών οφελών, όπως είναι και οι αποζημιώσεις για δαπάνες αποθεματοποιήσεως, συνεπάγονται την καταβολή τόκων από τον χρόνο της γεννήσεώς τους με επιτόκιο ίσο με το εκάστοτε ισχύον προεξοφλητικό επιτόκιο της Deutsche Bundesbank πλέον 3 %, εκτός αν προβλέπεται διαφορετικά από νομοθετικές πράξεις του Συμβουλίου ή της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

22. Κατά τα άρθρα 197 και 201 του Bürgerliches Gesetzbuch (γερμανικού αστικού κώδικα, στο εξής: BGB), όπως ίσχυαν μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2001, οι αξιώσεις από υπόλοιπο τόκων παραγράφονταν σε τέσσερα έτη από τη λήξη του έτους μέσα στο οποίο γεννήθηκε η αξίωση τοκοφορίας. Με το άρθρο 195 του BGB, όπως ισχύει από 1ης Ιανουαρίου 2002, η προθεσμία αυτή συντμήθηκε σε τρία έτη. Κατά το άρθρο 229, παράγραφος 6, του Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch (εισαγωγικού νόμου του γερμανικού αστικού κώδικα), η προθεσμία παραγραφής των τόκων για τα έτη 1999 και 2000 παραμένει τετραετής.

23. Το εθνικό δικαστήριο διευκρινίζει ότι, κατά το γερμανικό δίκαιο, οι απαιτήσεις από τόκους είναι μεν παρεπόμενες της κύριας απαιτήσεως, πλην όμως κατά τα λοιπά είναι αυτοτελείς. Σε σχέση με την παραγραφή, αυτό σημαίνει ότι δεν μπορούν να προβληθούν πλέον όταν η κύρια απαίτηση έχει παραγραφεί, κατά τα λοιπά όμως γεννώνται αυτοτελώς και παραγράφονται επίσης αυτοτελώς.

24. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι ζήτημα γεννάται ιδίως όταν το εθνικό δίκαιο προβλέπει ότι τόκοι μπορεί να αναζητηθούν μόνο για το μετά τη δίωξη της παρατυπίας διάστημα, πράγμα που σημαίνει ότι δεν αποκλείεται η σχετική απαίτηση να παραγραφεί πριν ακόμη γεννηθεί.

25. Κατά το άρθρο 53, παράγραφος 1, του Verwaltungsverfahrensgesetz (νόμου περί διοικητικής διαδικασίας, στο εξής: VwVfG), η έκδοση διοικητικής πράξεως για την αναγνώριση ή την άσκηση αξιώσεως ενός νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου αναστέλλει την παραγραφή [18] της οικείας αξιώσεως έως ότου η διοικητική πράξη καταστεί οριστική ή, άλλως, έως την πάροδο έξι μηνών από την με οποιοδήποτε άλλον τρόπο εκτέλεση της εν λόγω πράξεως.

17 — Κανονισμός (ΕΟΚ) 1998/78 της Επιτροπής, της 18ης Αυγούστου 1978, περί των λεπτομερειών εφαρμογής του συστήματος αντισταθμίσεως των εξόδων αποθεματοποιήσεως στον τομέα της ζάχαρης (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/022, σ. 152).

18 — Στην εθνική νομοθετική ρύθμιση χρησιμοποιείται το ρήμα «hemmen», του οποίου η πλησιέστερη απόδοση στην αγγλική είναι το ρήμα «suspend» (στην ελληνική «αναστέλλεται»). Εντούτοις, στην αγγλική απόδοση του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/95 χρησιμοποιείται ο όρος «interrupted» (στη γαλλική «est interrompue», στη γερμανική «wird [...] unterbrochen» και στην ελληνική «διακόπτεται»). Στη συνέχεια των προτάσεών μου οι όροι «αναστέλλεται» και «διακόπτεται» χρησιμοποιούνται αδιακρίτως.

Πραγματικά περιστατικά, διαδικασία και προδικαστικά ερωτήματα

26. Κατά τη διάρκεια των περιόδων εμπορίας ζάχαρης 1994/95, 1995/96 και 1996/97, η Pfeifer & Langen KG (στο εξής: Pfeifer) υπέβαλλε σε μηνιαία βάση αιτήσεις επιστροφής των εξόδων αποθεματοποιήσεως ζάχαρης οι οποίες έγιναν δεκτές.

27. Κατόπιν έρευνας, το Bundesanstalt für Landwirtschaft und Ernährung (Ομοσπονδιακό γραφείο γεωργίας και διατροφής, στο εξής: Bundesanstalt) εξέδωσε αποφάσεις με τις οποίες απαίτησε την επιστροφή των καταβληθέντων εξόδων αποθεματοποιήσεως για τις εν λόγω περιόδους εμπορίας, με την αιτιολογία ότι η Pfeifer είχε αποκτήσει αδικαιολόγητο όφελος λόγω παρατυπίας. Συγκεκριμένα, η εταιρία, στις αιτήσεις της, είχε δηλώσει υπερβολικές ποσότητες ζάχαρης για τις οποίες θα μπορούσε να αναζητήσει έξοδα αποθεματοποιήσεως.

28. Η διαδικασία ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων αφορά, πρώτον, απαίτηση επιστροφής των καταβληθέντων εξόδων αποθεματοποιήσεως (στο εξής: βασικό ποσό) και, δεύτερον, απαίτηση καταβολής τόκων επί του βασικού ποσού (στο εξής: ποσό τόκων) [19].

29. Όσον αφορά το βασικό ποσό, το Bundesanstalt εξέδωσε, στις 30 Ιανουαρίου 2003, τρεις αποφάσεις (στο εξής: βασικές αποφάσεις), με τις οποίες διαπίστωνε ότι τα προς επιστροφή ποσά οφείλονταν εντόκως από της ημερομηνίας εισπράξεώς τους. Ο ακριβής προσδιορισμός του ποσού του τόκου θα γινόταν με μεταγενέστερη απόφαση.

30. Η Pfeifer υπέβαλε αίτηση θεραπείας κατά των βασικών αποφάσεων. Στις 10 Οκτωβρίου 2006 το Bundesanstalt απέρριψε μεν επί της ουσίας την αίτηση θεραπείας της Pfeifer, αλλά αποφάσισε να μειώσει το ύψος του βασικού ποσού. Η Pfeifer άσκησε προσφυγή κατά της αποφάσεως του Bundesanstalt περί απορρίψεως της αιτήσεώς της θεραπείας.

31. Η Pfeifer κατέβαλε το βασικό ποσό των 469 941,12 ευρώ στις 15 Νοεμβρίου 2006.

32. Εν συνεχεία, το Bundesanstalt εξέδωσε, στις 13 Απριλίου 2007, απόφαση με την οποία απαίτησε την καταβολή τόκων ύψους 298 650,93 ευρώ επί του βασικού ποσού (στο εξής: πρώτη απόφαση περί τόκων).

33. Η Pfeifer άσκησε προσφυγή κατά της ως άνω αποφάσεως. Συγκεκριμένα, η Pfeifer αμφισβητεί την απαίτηση καταβολής τόκων ύψους 119 984,27 ευρώ για τα έτη 1999 έως 2002, ισχυριζόμενη ότι η εν λόγω απαίτηση έχει παραγραφεί.

34. Περαιτέρω, η Pfeifer υποστηρίζει ότι η απαίτηση του Bundesanstalt περί καταβολής τόκων είχε παραγραφεί ήδη πριν από την έκδοση της πρώτης αποφάσεως περί τόκων (στο εξής: ζήτημα παραγραφής). Η Pfeifer φρονεί ότι τόκοι οφείλονται μόνο για το μετά τις 13 Απριλίου 2007 διάστημα [20].

35. Στις 22 Οκτωβρίου 2007 το Bundesanstalt εξέδωσε αναθεωρημένη απόφαση αναφορικά με τους οφειλόμενους τόκους (στο εξής: δεύτερη απόφαση περί τόκων). Το Bundesanstalt δέχθηκε ότι η τετραετής προθεσμία παραγραφής η οποία είχε εφαρμογή στις οικείες οφειλές σήμαινε ότι η απαίτηση καταβολής τόκων για τα έτη 1997 και 1998 είχε ήδη παραγραφεί κατά την ημερομηνία εκδόσεως των βασικών αποφάσεων.

19 — Ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων έχουν κατατεθεί αγωγές για τις περιόδους εμπορίας 1988 έως 1997. Εντούτοις, αντικείμενο της υπό κρίση αιτήσεως για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως αποτελούν μόνον οι περίοδοι εμπορίας 1994/95, 1995/96 και 1996/97.

20 — Σημείο 111 κατωτέρω.

36. Εντούτοις, το Bundesanstalt φρονεί ότι η έκδοση των βασικών αποφάσεων είχε ως αποτέλεσμα τη διακοπή της παραγραφής της απαιτήσεως καταβολής τόκων. Επομένως, κατά την άποψή του, η απαίτηση καταβολής των τόκων που γεννώνται από 1ης Ιανουαρίου 1999 (237 644,17 ευρώ) δεν έχει παραγραφεί.

37. Στις 14 Νοεμβρίου 2007 η Pfeifer άσκησε προσφυγή ενώπιον του Verwaltungsgericht Köln (διοικητικού δικαστηρίου της Κολωνίας), με αίτημα την ακύρωση της δεύτερης αποφάσεως περί τόκων κατά το μέτρο που αυτή αφορά τόκους για το διάστημα από 1ης Ιανουαρίου 1999 έως 31ης Δεκεμβρίου 2002 (119 984,27 ευρώ). Η Pfeifer κατέβαλε τους τόκους που αντιστοιχούσαν στα επόμενα έτη.

38. Με απόφαση της 25ης Νοεμβρίου 2009, το Verwaltungsgericht ακύρωσε τη δεύτερη απόφαση περί τόκων καθό μέρος ασκήθηκε κατ' αυτής προσφυγή. Κατά το οικείο δικαστήριο δεν τίθεται εν προκειμένω ζήτημα παραγραφής. Το οικείο δικαστήριο έκρινε ότι η απαίτηση καταβολής τόκων στηρίζεται στο άρθρο 14 του Marktorganisationsgesetz[21]. Κατά τη διάταξη αυτή, οι απαιτήσεις που αφορούν την επιστροφή ειδικού οφέλους συνεπάγονται την καταβολή τόκων «από τον χρόνο της γεννήσεώς τους». Εντούτοις, το οικείο δικαστήριο φρονεί ότι εφόσον η απαίτηση για επιστροφή γεννήθηκε με την κοινοποίηση των βασικών αποφάσεων, δεν οφείλονται τόκοι για προηγούμενες περιόδους.

39. Το Bundesanstalt άσκησε αναίρεση ενώπιον του Bundesverwaltungsgericht. Υποστηρίζει ότι με τις βασικές αποφάσεις ανακλήθηκε αναδρομικά το ευεργέτημα της επιστροφής των εξόδων αποθεματοποιήσεως και, κατά συνέπεια, η Pfeifer όφειλε να καταβάλει τόκους επί του αχρεωστήτως καταβληθέντος ποσού από της ημερομηνίας εισπράξεώς του.

40. Στο πλαίσιο αυτό το Bundesverwaltungsgericht υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1. Έχει εφαρμογή το άρθρο 3 του [κανονισμού 2988/95] και επί παραγραφής απαιτήσεων από τόκους οι οποίοι κατά το εθνικό δίκαιο οφείλονται επιπλέον του λόγω της παρατυπίας αδικαιολογήτως αποκτηθέντος οφέλους;

Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο ερώτημα 1:

2. Λαμβάνεται υπόψη κατά την προβλεπόμενη στο άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95 σύγκριση των προθεσμιών μόνον η διάρκεια της προθεσμίας ή θα πρέπει να ληφθούν υπόψη και οι εθνικές διατάξεις περί μεταθέσεως της ενάρξεως της προθεσμίας στο τέλος του ημερολογιακού έτους κατά το οποίο γεννήθηκε η απαίτηση (εν προκειμένω από τόκους) χωρίς να απαιτείται η συνδρομή άλλων περιστάσεων;

3. Στην περίπτωση απαιτήσεων από τόκους, άρχεται η προθεσμία παραγραφής από της διαπράξεως της παρατυπίας ή της παύσεως διαρκούς ή επαναλαμβανόμενης παρατυπίας ακόμη και όταν η απαίτηση από τόκους αφορά μεταγενέστερες περιόδους και κατά συνέπεια γεννάται κατά μεταγενέστερο χρόνο; Στην περίπτωση διαρκών ή επαναλαμβανόμενων παρατυπιών, μετατίθεται κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95 η έναρξη της παραγραφής στο χρονικό σημείο κατά το οποίο έπαυσε η παρατυπία ακόμη και όταν πρόκειται για απαιτήσεις από τόκους;

4. Πότε λήγει ο χρόνος διακοπής της παραγραφής λόγω [εκδόσεως] αποφάσεως της αρμόδιας αρχής κατ' άρθρο 3, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, δεύτερη φράση, του κανονισμού 2988/95, με την οποία διαπιστώνεται κατ' ουσίαν η συγκεκριμένη απαίτηση (εν προκειμένω από τόκους);»

21 — Σημείο 21 ανωτέρω.

41. Η Pfeifer, το Bundesanstalt και η Επιτροπή κατέθεσαν γραπτές παρατηρήσεις. Η Pfeifer και η Επιτροπή ανέπτυξαν τις προφορικές παρατηρήσεις τους κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 17ης Νοεμβρίου 2011.

Εκτίμηση

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

42. Με το πρώτο ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν η προθεσμία παραγραφής που προβλέπει το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/95 ισχύει για απαιτήσεις από τόκους οι οποίοι κατά το εθνικό δίκαιο οφείλονται επιπλέον του προς επιστροφή βασικού ποσού.

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

43. Ο κανονισμός 2988/95 σκοπεί στη θέσπιση γενικών κανόνων για τη δίωξη των παρατυπιών. Στο πλαίσιο αυτό, οι κανόνες περί παραγραφής είναι ομοίως γενικοί κανόνες. Με τη θέσπιση γενικού κανόνα παραγραφής ο νομοθέτης επεδίωξε, αφενός, να οριστεί ελάχιστη προθεσμία ισχύουσα σε όλα τα κράτη μέλη και, αφετέρου, να αποκλειστεί η δυνατότητα ανακτήσεως αχρεωστήτως καταβληθέντων από τον προϋπολογισμό της Ενώσεως ποσών μετά την παρέλευση τετραετίας από τη διάπραξη της αφορώσας τις επίδικες πληρωμές παρατυπίας [22].

44. Στο πλαίσιο αυτό, το άρθρο 1, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/95 θεσπίζει «γενικούς κανόνες σχετικά με ομοιογενείς ελέγχους, καθώς και με διοικητικά μέτρα και κυρώσεις για τις παρατυπίες [που αφορούν το κοινοτικό δίκαιο]» [23].

45. Το άρθρο 2, παράγραφος 1, ορίζει ότι οι έλεγχοι και τα διοικητικά μέτρα και κυρώσεις θεσπίζονται μόνον εφόσον απαιτούνται για την εξασφάλιση της ορθής εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου. Το άρθρο 2, παράγραφος 3, ορίζει ότι οι διατάξεις του κοινοτικού δικαίου προσδιορίζουν τη φύση και την έκταση των εν λόγω μέτρων.

46. Δεδομένου ότι ο κανονισμός 2988/95 συνιστά μέτρο γενικού χαρακτήρα, το άρθρο 2, παράγραφος 4, ορίζει ότι με την επιφύλαξη του κοινοτικού δικαίου, οι διαδικασίες εφαρμογής των κοινοτικών ελέγχων, μέτρων και κυρώσεων διέπονται από το δίκαιο των κρατών μελών. Επομένως, ελλείψει ειδικής διατάξεως στον κανονισμό 2988/95, πρέπει να εξετάζονται, πρώτον, οι συναφείς τομεακοί κανόνες της Ένωσης και, δεύτερον, το εθνικό δίκαιο.

47. Το άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, θεσπίζει έναν γενικό κανόνα παραγραφής ο οποίος ορίζει ελάχιστη προθεσμία ισχύουσα σε όλα τα κράτη μέλη [24]. Κατά το εν λόγω άρθρο, οι τομεακοί κανόνες μπορούν να προβλέπουν μικρότερη προθεσμία, η οποία δεν μπορεί να είναι μικρότερη των τριών ετών. Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, αναφορά σε «τομεακούς κανόνες» αφορά κανόνες του δικαίου της Ένωσης και όχι εθνικούς κανόνες [25].

48. Εν προκειμένω, όσον αφορά το βασικό ποσό, έχει εφαρμογή η προθεσμία παραγραφής του άρθρου 3, παράγραφος 1, καθόσον δεν υφίσταται τομεακή διάταξη η οποία να θεσπίζει προθεσμία για την ανάκτηση των αδικαιολογήτως εισπραχθέντων εξόδων αποθεματοποιήσεως ζάχαρης.

22 — Βλ. απόφαση της 5ης Μαΐου 2011, C-201/10 και C-202/10, Ze Fu Fleischhandel και Vion Trading (Συλλογή 2011, σ. I-3545, σκέψη 24).

23 — Απόφαση της 29ης Ιανουαρίου 2009, C-278/07 έως C-280/07, Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb κ.λπ. (Συλλογή 2009, σ. I-457, σκέψη 20).

24 — Απόφαση Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb κ.λπ. (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 23 ανωτέρω, σκέψη 27).

25 — Απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 2010, C-131/10, Corman (Συλλογή 2010, σ. I-14199, σκέψη 41).

49. Το άρθρο 4, παράγραφος 1, ορίζει ότι τα διοικητικά μέτρα που προβλέπονται σε περίπτωση παρατυπίας συνεπάγονται αφαίρεση του αδικαιολογήτως αποκτηθέντος οφέλους με την υποχρέωση καταβολής των οφειλομένων ή επιστροφής των αδικαιολογήτως εισπραχθέντων ποσών. Το άρθρο 4, παράγραφος 2, ορίζει ότι «Η εφαρμογή των μέτρων της παραγράφου 1 περιορίζεται στην αφαίρεση του εξασφαλισθέντος οφέλους προσαυξημένου, *εφόσον προβλέπεται*, με τόκους που δύνανται να καθοριστούν κατ' αποκοπήν» (η υπογράμμιση δική μου). Αυτή είναι η μοναδική ρητή αναφορά σε τόκους που περιέχεται στον κανονισμό 2988/95.

50. Στην υπό κρίση υπόθεση, η κύρια απαίτηση —περί επιστροφής των εξόδων αποθεματοποιήσεως της ζάχαρης που υπερβαίνει τις μέγιστες εγγυημένες ποσότητες— αφορά μάλλον διοικητικό μέτρο επιβληθέν βάσει του άρθρου 4 του κανονισμού 2988/95 (παρά διοικητική κύρωση κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 5). Αντικείμενο της δίκης που οδήγησε στην υποβολή της υπό κρίση αιτήσεως για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως αποτελεί απαίτηση καταβολής τόκων συναρτώμενη προς την κύρια αυτή απαίτηση.

51. Κατά κανόνα, οι απαιτήσεις καταβολής τόκων γεννώνται αποκλειστικά ως συνέπεια της απαιτήσεως καταβολής ορισμένου βασικού ποσού. Επομένως, αγωγή με την οποία επιδιώκεται η καταβολή τόκων είναι κατά κανόνα παρεπόμενη της κύριας αγωγής με την οποία επιδιώκεται η είσπραξη οφειλής[26]. Από τα πραγματικά περιστατικά τα οποία διαπίστωσε το εθνικό δικαστήριο και από τις διατάξεις του εθνικού δικαίου τις οποίες παραθέτει προκύπτει ότι τούτο ακριβώς συμβαίνει εν προκειμένω.

52. Από το γράμμα του άρθρου 4, παράγραφος 2, προκύπτει ότι η προσαύξηση με τόκους συνιστά μέτρο το οποίο μπορεί να επιβληθεί σε συνδυασμό με την αφαίρεση του αδικαιολογήτως αποκτηθέντος οφέλους. Ως εκ τούτου, φρονώ ότι, για τους σκοπούς της εφαρμογής του κανονισμού 2988/95, η απαίτηση από τόκους είναι παρεπόμενη της απαιτήσεως καταβολής του βασικού ποσού. Δεν αποτελεί τμήμα του αδικαιολογήτως αποκτηθέντος οφέλους αυτού καθεαυτό.

Ανάλυση

53. Εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/95 παρεπόμενη απαίτηση περί καταβολής τόκων, ελλείψει ρητής ή έμμεσης αναφοράς της οικείας διατάξεως σε ένδικες διαδικασίες σχετικά με τόκους;

54. Όπως και το αιτούν δικαστήριο, το Bundesanstalt φρονεί ότι ακόμη και αν η είσπραξη τόκων διέπεται από το δίκαιο της Ένωσης, πάντως το άρθρο 3 του κανονισμού 2988/95 αφορά μόνον το βασικό ποσό που οφείλεται λόγω παρατυπίας και όχι τις παρεπόμενες απαιτήσεις καταβολής τόκων.

55. Η Pfeifer προβάλλει, πρώτον, ότι δεν υφίσταται ρητή διάταξη στο δίκαιο της Ένωσης η οποία να διέπει τις απαιτήσεις από τόκους, δεύτερον, ότι το πρώτο ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου αφορά την ερμηνεία του άρθρου 4 του κανονισμού 2988/95 και ότι από την οικονομία και το γράμμα της παραγράφου 2 του οικείου άρθρου προκύπτει ότι οι τόκοι δεν αποτελούν τμήμα του βασικού ποσού το οποίο αποτελεί αντικείμενο της αξίωσης περί επιστροφής, τρίτον, ότι το άρθρο 4 είναι αυτοτελές σε σχέση με το άρθρο 3 και, τέλος, ότι η οφειλή τόκων είναι παρεπόμενη της οφειλής του βασικού ποσού και, επομένως, πρέπει να αποτελεί αντικείμενο χωριστής διατάξεως όσον αφορά την προθεσμία παραγραφής.

26 — Προφανή εξαίρεση αποτελούν οι συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-397/98 και C-410/98, Metallgesellschaft (Συλλογή 2001, σ. I-1727), οι οποίες αφορούσαν απαίτηση αποζημιώσεως και/ή επιστροφής της πλήρους αξίας χρήσεως του ποσού που καταβλήθηκε ως προκαταβολή φόρου εταιριών (ACT) προς το Revenue, στο πλαίσιο φορολογικού συστήματος το οποίο κρίθηκε από το Δικαστήριο ως εισάγον δυσμενή διάκριση και, συνακόλουθα, αντίθετο προς το δίκαιο της Ένωσης. Υπό τις συνθήκες αυτές, στις οποίες το μειονέκτημα απέρρεε όχι από την ίδια την καταβολή του φόρου αλλά από το γεγονός ότι αυτή ζητήθηκε *πρόωρα*, η απαίτηση καταβολής τόκων για την κάλυψη της ζημίας η οποία προκλήθηκε στην ταμειακή κατάσταση συνιστούσε πράγματι «αυτό τούτο το αντικείμενο των κύριων δικών» (σκέψη 87).

56. Η Επιτροπή φρονεί ότι οι απαιτήσεις από τόκους εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 του κανονισμού 2988/95. Διοικητικά μέτρα επιβάλλονται κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 4 του κανονισμού 2988/95 προς αφαίρεση του αδικαιολογήτως αποκτηθέντος οφέλους. Τόκοι εισπράττονται στην περίπτωση εφαρμογής τέτοιων μέτρων. Επομένως, το άρθρο 3 θεσπίζει σιωπηρώς τετραετή προθεσμία παραγραφής για την είσπραξη τόκων η οποία άρχεται από της διαπράξεως της παρατυπίας. Περαιτέρω, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ο κανονισμός 2988/95 έχει εφαρμογή, προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι οι τόκοι δεν αντιμετωπίζονται κατά το εθνικό δίκαιο ανεξάρτητα από το βασικό ποσό. Στο πλαίσιο αυτό, ο κανονισμός 2988/95 προβλέπει ότι η απαίτηση καταβολής τόκων δεν παραγράφεται πριν από την πάροδο της τετραετούς προθεσμίας παραγραφής η οποία άρχεται από της διαπράξεως της παρατυπίας (με την επιφύλαξη τυχόν περιόδων διακοπής).

57. Σε αντίθεση προς το αιτούν δικαστήριο, το Bundesanstalt και η Επιτροπή φρονούν ότι η είσπραξη τόκων αυτή καθεαυτήν υπόκειται στο δίκαιο της Ένωσης. Συναφώς, επικαλούνται αμφότερες το άρθρο 32, παράγραφος 1, του κανονισμού 1290/2005.

58. Κατά την Επιτροπή, στο επίπεδο του δικαίου της Ένωσης είναι απαραίτητη η ύπαρξη ενός γενικού κανόνα, ο οποίος να θεσπίζει ελάχιστη προθεσμία παραγραφής έχουσα εφαρμογή σε όλα τα κράτη μέλη όσον αφορά την είσπραξη τόκων, με σκοπό την προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης. Η είσπραξη τόκων ενισχύει τον προϋπολογισμό της Ένωσης, έχει δε χαρακτήρα αποζημιώσεως, διότι αντιπροσωπεύει τη ζημία που προκαλείται στον προϋπολογισμό για όσο διάστημα εξακολουθεί να οφείλεται κάποιο βασικό ποσό.

59. Το Bundesanstalt φρονεί ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, δεν περιέχει ειδική πρόβλεψη όσον αφορά τις απαιτήσεις από τόκους. Επομένως, οι απαιτήσεις αυτές δεν υπόκεινται στην οικεία προθεσμία παραγραφής και διέπονται από το εθνικό δίκαιο.

60. Η Pfeifer υποστηρίζει ότι ο σκοπός της προσαυξήσεως με τόκους είναι μάλλον η αποφυγή στρεβλώσεων του ανταγωνισμού, παρά η προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

61. Περιλαμβάνεται η είσπραξη τόκων μεταξύ των σκοπών του κανονισμού 2988/95;

62. Ο σκοπός που επιδιώκεται με τον κανονισμό 2988/95 διατυπώνεται με τρόπο γενικό στο προοίμιο. Η τρίτη αιτιολογική σκέψη ορίζει ότι «έχει, εντούτοις, μεγάλη σημασία η καταπολέμηση των πράξεων σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων των Κοινοτήτων σε όλους τους τομείς». Η τέταρτη αιτιολογική σκέψη επιβεβαιώνει ότι σκοπός της οικείας νομοθετικής ρυθμίσεως είναι η καταπολέμηση της απάτης σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων των Κοινοτήτων[27].

63. Φρονώ ότι ο σκοπός, αυτός καθεαυτόν, που επιδιώκεται με την είσπραξη τόκου επηρεάζει το κατά πόσον η επιβολή της οικείας επιβαρύνσεως περιλαμβάνεται μεταξύ των σκοπών του κανονισμού 2988/95.

64. Ο σκοπός αυτός είναι διττός. Πρώτον, επιδιώκεται η αποκατάσταση της ζημίας αυτού ο οποίος στερήθηκε τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσει το οικείο χρηματικό ποσό. Ο τόκος αντιπροσωπεύει τη χρονική αξία του χρηματικού ποσού που καταβλήθηκε αχρεωστήτως στην Pfeifer. Δεύτερον, επιδιώκεται η αφαίρεση οποιουδήποτε τυχόν οφέλους θα αποκτούσε η Pfeifer ως αποδέκτης της αχρεωστήτως καταβληθείσας, συνεπεία της παρατυπίας, ενισχύσεως, σε περίπτωση που οι αχρεωστήτως καταβληθείσες παροχές είναι άτοκες.

65. Κατά την άποψή μου, ο διττός αυτός σκοπός είναι απολύτως σύμφωνος με τους σκοπούς του κανονισμού 2988/95.

27 — Βλ. απόφαση Corman (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 25 ανωτέρω, σκέψη 36).

66. Περαιτέρω, σε σχέση με την οικονομία και το γράμμα του κανονισμού 2988/95, φρονώ ότι, παρά το γεγονός ότι το άρθρο 3 δεν περιέχει ρητή σχετική αναφορά, εντούτοις η τετραετής προθεσμία παραγραφής την οποία θεσπίζει η οικεία διάταξη πρέπει να ισχύει και για τους τόκους.

67. Δεδομένου ότι οι απαιτήσεις καταβολής τόκων είναι (κατά κανόνα) παρεπόμενες της απαιτήσεως επιστροφής αδικαιολογήτως αποκτηθέντος οφέλους, δεν θα ήταν προφανής μια ερμηνεία του γράμματος του κανονισμού 2988/95 υπό την έννοια ότι οι τόκοι ουδόλως εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του.

68. Ο γενικός όρος «δίωξη» που χρησιμοποιείται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, το οποίο ορίζει ότι «[η] προθεσμία παραγραφής της δίωξης είναι τετραετής από τη διάπραξη της παρατυπίας […]», δεν υπονοεί ότι η προθεσμία εφαρμόζεται σε ορισμένο μόνον είδος απαιτήσεων, όπως για παράδειγμα αυτές που αφορούν το βασικό ποσό. Ως εκ τούτου, φρονώ ότι ο όρος «δίωξη» πρέπει να θεωρηθεί ότι αναφέρεται τόσο σε απαιτήσεις επιστροφής του βασικού ποσού (του αδικαιολογήτως αποκτηθέντος οφέλους) όσο και σε παρεπόμενες απαιτήσεις καταβολής τόκων, εφόσον η προσαύξηση αυτή με τόκους προβλέπεται από το εθνικό δίκαιο. Οι ακόλουθοι λόγοι στηρίζουν την άποψη αυτή. Πρώτον, στο πλαίσιο του κανονισμού 2988/95 ο όρος «δίωξη» αναφέρεται γενικώς σε δράση που αναλαμβάνουν οι αρμόδιες αρχές προς καταπολέμηση της παρατυπίας. Δεύτερον, παρεπόμενη απαίτηση καταβολής τόκων περιλαμβάνεται στον γενικό αυτό σκοπό. Η παρεπόμενη απαίτηση (περί καταβολής τόκων) σκοπεί στην αντιστάθμιση της ζημίας που αντιπροσωπεύει για τον προϋπολογισμό της Ένωσης η χρήση επί ορισμένο διάστημα των αδικαιολογήτως εισπραχθέντων πόρων.

69. Τρίτον, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι τα κράτη μέλη, όταν αναζητούν αδικαιολογήτως εισπραχθέντα λόγω παρατυπίας ποσά, ενεργούν στο όνομα και για λογαριασμό του προϋπολογισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης[28]. Στο πλαίσιο αυτό, τα κράτη μέλη, κινώντας διαδικασία για την ικανοποίηση παρεπόμενων απαιτήσεων καταβολής τόκων, ενεργούν ομοίως για λογαριασμό και προς όφελος του προϋπολογισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

70. Τέταρτον, το αιτούν δικαστήριο εσφαλμένα θεωρεί ότι σε περίπτωση που η καταβολή τόκων προβλέπεται από το εθνικό δίκαιο το σύνολο των σχετικών εσόδων καταλήγουν στον προϋπολογισμό του εκάστοτε κράτους μέλους και όχι σε αυτόν της Ένωσης.

71. Είναι αληθές ότι το σύστημα αντισταθμίσεως για την επιστροφή των εξόδων αποθεματοποιήσεως έχει σχεδιασθεί έτσι ώστε να είναι μάλλον αυτοχρηματοδοτούμενο, παρά πηγή εσόδων για τον προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης[29]. Εντούτοις, αχρεωστήτως καταβληθέντα ποσά, των οποίων επιτυγχάνεται η ανάκτηση, πιστώνονται στον κοινοτικό προϋπολογισμό (με την επιφύλαξη του δικαιώματος των κρατών μελών να παρακρατούν ποσοστό 20 % τέτοιων ποσών)· στον βαθμό δε που τέτοιες παρεπόμενες αγωγές για την καταβολή τόκων προβλέπονται από το εθνικό δίκαιο, το σύνολο των τόκων που καταβάλλονται πιστώνονται ομοίως στον κοινοτικό προϋπολογισμό[30]. Συνακόλουθα, η επιστροφή τόσο του βασικού ποσού όσο και των τόκων περιλαμβάνεται στον τομέα των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

72. Κατά την άποψή μου, η τελολογική ερμηνεία του κανονισμού 2988/95 οδηγεί, επομένως, στο συμπέρασμα ότι οι απαιτήσεις καταβολής τόκων, οι οποίες γεννώνται μόνον εφόσον υπάρχει βασικό ποσό προς το οποίο συναρτώνται, καταλαμβάνονται ομοίως από τον κανονισμό και, συνακόλουθα, εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της προθεσμίας παραγραφής που θεσπίζει το άρθρο 3, παράγραφος 1.

28 — Απόφαση Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb κ.λπ. (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 23 ανωτέρω, σκέψη 29).

29 — Σημεία 16 και 17 ανωτέρω.

30 — Βλ. σημεία 11 έως 13 ανωτέρω, στα οποία εκτίθεται λεπτομερώς το ιστορικό της θεσπίσεως των νομοθετικών διατάξεων.

73. Κατά συνέπεια, στην περίπτωση που αποκτάται αδικαιολόγητο όφελος συνεπεία παρατυπίας, η τετραετής προθεσμία του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/95 διέπει την παραγραφή των κατά το εθνικό δίκαιο απαιτήσεων καταβολής τόκων.

Δεύτερο, τρίτο και τέταρτο ερώτημα

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

74. Η ερμηνεία αυτή οδηγεί στο άμεσο και μη δυνάμενο να απαντηθεί ευχερώς ερώτημα: πώς θα πρέπει να εφαρμόζεται ο κανονισμός 2988/95 ελλείψει λεπτομερών ρητών διατάξεων όσον αφορά τις παρεπόμενες απαιτήσεις καταβολής τόκων;

75. Εν προκειμένω, τα λοιπά ερωτήματα που θέτει το αιτούν δικαστήριο συνδέονται στενά μεταξύ τους, καθόσον εγείρουν ειδικότερα ζητήματα σχετικά με τον τρόπο κατά τον οποίο η προθεσμία παραγραφής που προβλέπεται από τον κανονισμό 2988/95 μπορεί να εφαρμοστεί σε απαιτήσεις καταβολής τόκων.

76. Προφανώς, κατά την εξέταση της εφαρμογής οποιασδήποτε προθεσμίας παραγραφής είναι εξαιρετικά σημαντικό να προσδιοριστεί το χρονικό σημείο ενάρξεώς της. Εντούτοις, ο κανονισμός 2988/95 δεν περιλαμβάνει ειδική πρόβλεψη ως προς το σημείο αυτό όσον αφορά τις απαιτήσεις από τόκους. Ούτε εξάλλου διάταξη σχετικά με το επιτόκιο και τον τρόπο με τον οποίον αυτό υπολογίζεται.

77. Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, ελλείψει ρυθμίσεων σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο εθνικό δίκαιο απόκειται να ρυθμίσει όλα τα παρεπόμενα ζητήματα σχετικά με την επιστροφή αχρεωστήτως εισπραχθέντων φόρων, συμπεριλαμβανομένης της ημερομηνίας από την οποία οφείλονται τόκοι καθώς και του σχετικού επιτοκίου [31]. Πράγματι, στην περίπτωση κινήσεως διώξεως για την επιστροφή αδικαιολογήτως αποκτηθέντος οφέλους κατά τον κανονισμό 2988/95, οποιαδήποτε απαίτηση περί καταβολής τόκων πρέπει, κατ' ανάγκην, να ασκείται σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, δεδομένου ότι τόκος εισπράττεται μόνον εφόσον υπάρχει σχετική πρόβλεψη στο εθνικό δίκαιο [32].

78. Οι εθνικοί κανόνες πρέπει να εφαρμόζονται κατά τρόπο συνάδοντα με τις γενικές υποχρεώσεις που υπέχουν τα κράτη μέλη από το άρθρο 325, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ να καταπολεμούν την απάτη ή οιαδήποτε άλλη παράνομη δραστηριότητα κατά των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης και των γενικών αρχών του ευρωπαϊκού δικαίου. Επομένως, εθνικοί κανόνες οι οποίοι επηρεάζουν την εφαρμογή της προθεσμίας παραγραφής που προβλέπεται από το άρθρο 3, παράγραφος 1, (όπως το χρονικό σημείο ενάρξεώς της) πρέπει να είναι σύμφωνοι με τις απαιτήσεις περί ασφάλειας δικαίου [33]. Επιπλέον, οι εθνικοί κανόνες δεν μπορούν να είναι λιγότερο ευνοϊκοί από εκείνους που αφορούν παρόμοιες απαιτήσεις στηριζόμενες στο εσωτερικό δίκαιο (αρχή της ισοδυναμίας) ούτε να καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή εξαιρετικώς δυσχερή την αποζημίωση (αρχή της αποτελεσματικότητας) [34].

79. Το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο (στο εξής: Ελεγκτικό Συνέδριο) δημοσίευσε πρόσφατα ειδική έκθεση με τίτλο «Ανάκτηση των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής» [35]. Το Ελεγκτικό Συνέδριο διαπιστώνει ότι η επιβολή τόκων στις οφειλές που γεννώνται συνεπεία παρατυπίας δεν έχει ακόμη εναρμονιστεί πλήρως και ότι ως προς τη συντριπτική

31 — Απόφαση Metallgesellschaft (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 26 ανωτέρω, σκέψη 86).

32 — Άρθρο 4, παράγραφος 2. Δεν αποκλείεται νομοθεσία της Ένωσης σχετική με συγκεκριμένο τομέα να περιλαμβάνει ειδική διάταξη όσον αφορά την είσπραξη τόκων επί αχρεωστήτως καταβληθέντων βασικών ποσών. Αυτό, όμως, δεν συμβαίνει εν προκειμένω.

33 — Απόφαση της 11ης Ιουλίου 2002, C-62/00, Marks and Spencer (Συλλογή 2002, σ. I-6325, σκέψη 39, και εκεί παρατιθέμενη νομολογία)· βλ. επίσης σημείο 80 κατωτέρω.

34 — Απόφαση της 24ης Μαρτίου 2009, C-445/06, Danske Slagterier (Συλλογή 2009, σ. I-2119, σκέψη 31 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

35 — Ειδική έκθεση αριθ. 8/2011, διαθέσιμη στον ιστότοπο www.eca.europa.eu.

πλειονότητα των μέτρων (όπως το επιτόκιο βάσει του οποίου υπολογίζονται οι τόκοι) καθορίζεται από το εθνικό δίκαιο [36]. Στο πλαίσιο αυτό, το Ελεγκτικό Συνέδριο προτείνει τη θέσπιση ρητών κανόνων στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά τις απαιτήσεις από τόκους με σκοπό την αποτελεσματική προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης.

80. Το Δικαστήριο έχει ήδη από το 1970 δεχθεί ότι οι κανόνες που διέπουν τις προθεσμίες παραγραφής πρέπει να είναι καθορισμένοι εκ των προτέρων και να ανταποκρίνονται στις επιταγές της ασφάλειας δικαίου [37].

81. Από δικονομικής απόψεως, οι κανόνες που θεσπίζουν κάποια προθεσμία παραγραφής πρέπει να αποτελούν τμήμα μιας δέσμης μέτρων στα οποία περιλαμβάνονται η διάρκεια της προθεσμίας παραγραφής, κριτήρια για τον προσδιορισμό της ημερομηνίας ενάρξεώς της, τα γεγονότα που έχουν ως αποτέλεσμα τη διακοπή ή την αναστολή της παραγραφής και το εφαρμοστέο επιτόκιο(α). Κατά τη θέσπιση μιας τέτοιας δέσμης μέτρων, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα συμφέροντα των αρμοδίων αρχών των κρατών μελών και εκείνα των οικονομικών φορέων, σε συνδυασμό με τον εποπτικό ρόλο που η Επιτροπή διαδραματίζει στην προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

82. Η γνώμη μου είναι ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/95 μπορεί να θεωρηθεί ότι εισάγει τετραετή προθεσμία παραγραφής όσον αφορά τις απαιτήσεις καταβολής τόκων [38]. Εντούτοις, αυτό δεν σημαίνει ότι το Δικαστήριο θα πρέπει να προσπαθήσει να συναγάγει ένα πλήρες «σύστημα κανόνων παραγραφής» όσον αφορά τις απαιτήσεις από τόκους, θεωρώντας ότι η οικεία διάταξη περιλαμβάνει αναφορές οι οποίες σαφώς δεν υπάρχουν. Τούτο θα αντέβαινε προς την αρχή της ασφάλειας δικαίου. Ο νομοθέτης της Ένωσης ενδέχεται να επιθυμεί να εξετάσει κατά πόσον χρειάζεται να θεσπίσει λεπτομερείς εναρμονισμένους κανόνες για την εφαρμογή της τετραετούς προθεσμίας παραγραφής στις απαιτήσεις από τόκους. Στο παρόν στάδιο, πάντως, δεν υφίστανται τέτοιοι κανόνες στο επίπεδο της Ένωσης.

Δεύτερο ερώτημα

83. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν κατά τον καθορισμό της διάρκειας εθνικής προθεσμίας παραγραφής για τους σκοπούς της εφαρμογής του άρθρου 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95, είναι αναγκαίο να ληφθούν υπόψη παράγοντες όπως η αναβολή της ενάρξεως της οικείας προθεσμίας.

84. Το εθνικό δικαστήριο φρονεί ότι το ερώτημα 2 αφορά μόνον τα έτη 1999 και 2000. Κατά το εθνικό δικαστήριο, τα έτη 2001 και 2002 υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής των τροποποιηθεισών διατάξεων σχετικά με τις απαιτήσεις από τόκους, οι οποίες προβλέπουν συντομότερη τριετή προθεσμία παραγραφής [39]. Εντούτοις, τα έτη 1999 και 2000 διέπονται άμεσα από τον κανονισμό 2988/95, ο οποίος προβλέπει τετραετή προθεσμία παραγραφής [40].

36 — Βλ. σκέψη 33 της ειδικής εκθέσεως αριθ. 8/2011.

37 — Απόφαση της 15ης Ιουλίου 1970, 41/69, ACF Chemiefarma κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 397, σκέψεις 19 και 20).

38 — Βλ. σημείο 73 ανωτέρω.

39 — Σημείο 22 ανωτέρω.

40 — Σημείο 7 ανωτέρω.

85. Το εθνικό δικαστήριο διευκρινίζει ότι, αν θεωρηθεί ότι ο κανονισμός 2988/95 εφαρμόζεται στους τόκους που οφείλονται για το έτος 1999, οι τόκοι για το διάστημα από την 1η μέχρι την 30ή Ιανουαρίου 1999 έχουν παραγραφεί, δεδομένου ότι τόκοι μπορούν να αναζητηθούν μόνο μετά την έκδοση των βασικών αποφάσεων της 30ής Ιανουαρίου 2003 [41]. Εντούτοις, αν θεωρηθεί ότι εφαρμόζεται το εθνικό δίκαιο, η προθεσμία παραγραφής θα απέκλειε διάστημα προγενέστερο της 31ης Δεκεμβρίου 1999, δεδομένου ότι, κατά το εθνικό δίκαιο, η έναρξη της προθεσμίας παραγραφής αναβάλλεται για το τέλος του ημερολογιακού έτους κατά το οποίο γεννήθηκε η απαίτηση [42].

86. Αμφότεροι οι διάδικοι της κύριας δίκης φρονούν ότι, κατά τη σύγκριση με την τετραετή προθεσμία που προβλέπει το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/95, είναι αναγκαίο να ληφθούν υπόψη και άλλοι παράγοντες πλην της οριζόμενης διάρκειας της εθνικής προθεσμίας παραγραφής.

87. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι ο κανονισμός 2988/95 δεν περιλαμβάνει ειδική διάταξη όσον αφορά τον υπολογισμό των προθεσμιών και διοριών. Επομένως, το άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού 1182/71 θα πρέπει να εφαρμοστεί κατ' αναλογία και να νοηθεί σε συνάρτηση με τον κανονισμό 2988/95. Τέλος, κατά τη σύγκριση προθεσμιών παραγραφής απαιτήσεων για τους σκοπούς της εφαρμογής του άρθρου 3, παράγραφος 3, οποιοδήποτε διάστημα το οποίο υπερβαίνει την τετραετία πρέπει να ανταποκρίνεται στις επιταγές της ασφάλειας δικαίου.

88. Συμφωνώ με τις παρατηρήσεις της Επιτροπής ως προς το ότι, στο μέτρο που ο κανονισμός 2988/95 δεν περιλαμβάνει διάταξη σχετικά με τον τρόπο υπολογισμού των προθεσμιών παραγραφής, θα πρέπει να εφαρμοστεί ο κανονισμός 1182/71.

89. Εφαρμόζονται οι εθνικοί κανόνες περί αναβολής της ενάρξεως της προθεσμίας παραγραφής για το τέλος του ημερολογιακού έτους κατά το οποίο γεννήθηκε η απαίτηση σε συνδυασμό με την τετραετή προθεσμία την οποία προβλέπει το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/95;

90. Από την απάντηση που δόθηκε στο ερώτημα 1 προκύπτει ότι, κατά τη γνώμη μου, η προθεσμία παραγραφής των απαιτήσεων από τόκους είναι τετραετής, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/95. Επιπλέον, στο μέτρο που η διάταξη αυτή έχει άμεση εφαρμογή, συνάγεται κατ' ανάγκην ότι μικρότερη και δη τριετής προθεσμία παραγραφής δεν είναι σύμφωνη προς τον κανονισμό [43].

91. Στο εθνικό δικαστήριο απόκειται να προσδιορίσει τον τρόπο με τον οποίον η έχουσα άμεση εφαρμογή τετραετής προθεσμία παραγραφής εφαρμόζεται σε σχέση με τις απαιτήσεις από τόκους για τα έτη 2000 και 2001.

92. Επισημαίνεται ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95 παρέχει στα κράτη μέλη ευρεία διακριτική ευχέρεια ως προς τον καθορισμό *μεγαλύτερων* προθεσμιών παραγραφής για περιπτώσεις παρατυπιών που θίγουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης [44].

93. Πάντως, οι διατάξεις που τα κράτη μέλη θεσπίζουν και εφαρμόζουν με σκοπό την καταπολέμηση των παρατυπιών που θίγουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να είναι σύμφωνες με τις γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης στον τομέα αυτό. Ειδικότερα, οι διατάξεις περί προθεσμιών παραγραφής πρέπει να εκπληρώνουν τη λειτουργία της τηρήσεως της ασφάλειας δικαίου [45].

41 — Σημείο 29 ανωτέρω.

42 — Σημείο 22 ανωτέρω.

43 — Αποφάσεις Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb κ.λπ. (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 23 ανωτέρω, σκέψεις 27 και 28), και Ze Fu Fleischhandel κ.λπ. (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 22 ανωτέρω, σκέψη 24).

44 — Απόφαση Corman (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 25 ανωτέρω, σκέψη 54).

45 — Απόφαση Ze Fu Fleischhandel κ.λπ. (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 22 ανωτέρω, σκέψεις 30 και 32 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

94. Στο πλαίσιο αυτό, για τους σκοπούς της εφαρμογής του άρθρου 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95, εθνικές διατάξεις περί παρατάσεως της διάρκειας της προθεσμίας παραγραφής πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τη σύγκριση με τη γενική τετραετή προθεσμία παραγραφής που θεσπίζει το άρθρο 3, παράγραφος 1, προκειμένου να προσδιοριστεί η διάρκεια της προθεσμίας παραγραφής απαιτήσεων από τόκους.

Τρίτο ερώτημα

95. Το τρίτο ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου έχει δύο σκέλη.

96. Με το πρώτο σκέλος του ερωτήματός του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν, προκειμένου περί απαιτήσεων από τόκους, η προθεσμία παραγραφής άρχεται από της διαπράξεως της παρατυπίας (άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95), ή της παύσεως διαρκούς ή επαναλαμβανόμενης παρατυπίας (άρθρο 3, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο) και ποια σημασία έχει συναφώς το γεγονός ότι το εθνικό δίκαιο προβλέπει ότι οι απαιτήσεις από τόκους γεννώνται μόνο μεταγενέστερα, όπως για παράδειγμα, μετά τη δίωξη της παρατυπίας.

97. Η Pfeifer υποστηρίζει ότι η προθεσμία παραγραφής απαιτήσεων από τόκους άρχεται από τον χρόνο κατά τον οποίο οι αρμόδιες αρχές απαιτούν την καταβολή του βασικού ποσού. Το Bundesanstalt φρονεί ότι το χρονικό σημείο ενάρξεως της προθεσμίας παραγραφής απαιτήσεων από τόκους διέπεται από το εθνικό δίκαιο. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η προθεσμία παραγραφής άρχεται από της διαπράξεως της παρατυπίας.

98. Από την έγγραφη απάντηση του Bundesanstalt στα υποβληθέντα από το Δικαστήριο ερωτήματα προκύπτει ότι η φύση της παρατυπίας —ήτοι το αν αυτή είναι διαρκής ή επαναλαμβανόμενη— εξακολουθεί να μην έχει διευκρινιστεί στο πλαίσιο της κύριας δίκης. Συνακόλουθα, το αιτούν δικαστήριο δεν έχει ακόμη καταλήξει αν η παρατυπία εμπίπτει στο πρώτο ή το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 3.

99. Κατά την άποψή μου, εντούτοις, η διευκρίνιση του οικείου ζητήματος αποτελεί το αναγκαίο πρώτο βήμα προκειμένου να καθοριστεί ο χρόνος ενάρξεως της προθεσμίας παραγραφής των απαιτήσεων από τόκους.

100. Με την απόφαση της 11ης Ιανουαρίου 2007, C-279/05, Vonk Dairy Products BV[46], το Δικαστήριο έκρινε ότι μια παρατυπία, διαρκής ή επαναλαμβανόμενη, διαπράττεται από κοινοτικό επιχειρηματία ο οποίος αντλεί οικονομικά οφέλη από ένα σύνολο όμοιων πράξεων που συνιστούν παράβαση της ίδιας διατάξεως του κοινοτικού δικαίου. Στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να εξακριβώσει, σύμφωνα με τους κατά το εθνικό δίκαιο κανόνες αποδείξεως, αν στη διαφορά της κύριας δίκης υπάρχουν τα στοιχεία που συνιστούν μια διαρκή ή επαναλαμβανόμενη παρατυπία.[47].

101. Όσον αφορά το χρονικό σημείο ενάρξεως της προθεσμίας παραγραφής, το γράμμα του άρθρου 3, παράγραφος 1 (το οποίο αναφέρεται στον χρόνο διαπράξεως της παρατυπίας που ορίζεται στο άρθρο 1, παράγραφος 1) επικεντρώνεται μάλλον στην παρατυπία αυτή καθεαυτήν παρά σε οποιαδήποτε παρεπόμενη απαίτηση περί καταβολής τόκων. Από κανένα στοιχείο δεν συνάγεται από πότε άρχεται η προθεσμία παραγραφής των απαιτήσεων από τόκους. Επίσης, επισημαίνεται ότι δεν

46 — Απόφαση της 11ης Ιανουαρίου 2007 (Συλλογή 2007, σ. I-239, σκέψη 41).

47 — Προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 46 ανωτέρω, σκέψη 43 της αποφάσεως.

είναι πάντοτε δυνατό να υπολογιστεί επακριβώς το ύψος της κύριας απαιτήσεως (ήτοι, το αδικαιολογήτως αποκτηθέν όφελος) κατά τον χρόνο διαπράξεως της παρατυπίας [48]. Υπό τις συνθήκες αυτές, είναι ομοίως αδύνατο να προσδιοριστεί επακριβώς το ύψος οποιασδήποτε παρεπόμενης απαιτήσεως περί καταβολής τόκων.

102. Ελλείψει ρητής διατάξεως στο δίκαιο της Ένωσης, το οικείο ζήτημα ρυθμίζεται από τις διατάξεις του εθνικού δικαίου. Εφόσον δε ο νομοθέτης της Ένωσης θεωρήσει ότι το χρονικό σημείο ενάρξεως της προθεσμίας παραγραφής πρέπει να εναρμονιστεί, θα ενεργήσει ενδεχομένως προς την κατεύθυνση αυτή προκειμένου να επιτευχθεί ο οικείος σκοπός.

103. Επομένως, το εθνικό δικαστήριο πρέπει, πρώτον, να αποφανθεί αν έχει εφαρμογή το πρώτο ή το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 3. Εν συνεχεία, πρέπει να εφαρμόσει τις διατάξεις του εθνικού δικαίου προκειμένου να καθορίσει το χρονικό σημείο ενάρξεως της προθεσμίας παραγραφής απαιτήσεων από τόκους. Η εφαρμογή των οικείων διατάξεων πρέπει να γίνεται κατά τρόπον ώστε να λαμβάνεται υπόψη ο παρεπόμενος χαρακτήρας των απαιτήσεων από τόκους, στον βαθμό που η απαίτηση από τόκους δεν μπορεί να προσδιοριστεί πριν προσδιοριστεί το ποσό της κύριας απαίτησης.

104. Με το δεύτερο σκέλος του τρίτου ερωτήματος το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί το χρονικό σημείο ενάρξεως της προθεσμίας παραγραφής απαιτήσεων από τόκους στην περίπτωση διαρκούς ή επαναλαμβανόμενης παρατυπίας (άρθρο 3, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο).

105. Η Επιτροπή φρονεί ότι η προθεσμία παραγραφής απαιτήσεων από τόκους άρχεται πριν οι παρατυπίες αυτές παύσουν και ότι αναβάλλεται μέχρι να παύσει η διαρκής ή επαναλαμβανόμενη παρατυπία.

106. Η απάντηση που δόθηκε στο πρώτο σκέλος του ερωτήματος 3 ισχύει mutatis mutandis και για την είσπραξη τόκων στην περίπτωση διαρκών ή επαναλαμβανόμενων παρατυπιών. Κατά την άποψή μου, ο κανονισμός 2988/95 δεν προσδιορίζει το χρονικό σημείο ενάρξεως της προθεσμίας παραγραφής απαιτήσεων καταβολής τόκων. Επομένως, τα κράτη μέλη διατηρούν την ευχέρεια εφαρμογής διατάξεων του εθνικού δικαίου προκειμένου να καθορίσουν το χρονικό σημείο ενάρξεως της προθεσμίας παραγραφής τέτοιων απαιτήσεων.

Τέταρτο ερώτημα

107. Με το τελευταίο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί σε ποιο βαθμό οι βασικές αποφάσεις (της 30ής Ιανουαρίου 2003) και η περιεχόμενη σε αυτές διαπίστωση σχετικά με την υποχρέωση καταβολής τόκων διακόπτουν την προθεσμία παραγραφής που θεσπίζεται από το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/95.

108. Το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί ότι οι βασικές αποφάσεις διακόπτουν την προθεσμία παραγραφής σε σχέση τόσο με την κύρια απαίτηση όσο και με την απαίτηση από τόκους. Μετά την έκδοση των βασικών αποφάσεων άρχισε νέα προθεσμία παραγραφής, η οποία έληξε στις 31 Ιανουαρίου 2007. Επομένως, η αξίωση για τόκους θα είχε παραγραφεί πριν από την έκδοση της πρώτης αποφάσεως περί τόκων στις 13 Απριλίου 2007 [49].

48 — Ως παρατυπία ορίζεται στο άρθρο 1, παράγραφος 2, του κανονισμού 2988/95 η παράβαση διάταξης του κοινοτικού δικαίου εκ μέρους ενός οικονομικού φορέα. Εντούτοις, δεν έχουν όλες οι παραβάσεις ως άμεση συνέπεια απαιτήσεις μετρήσιμες κατά το χρονικό σημείο της διαπράξεώς τους. Βλ., για παράδειγμα, απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2011, C-465/10, Ministre de l'Intérieur, de l'Outre-mer et des Collectivités territoriales κατά Chambre de commerce et d'industrie de l'Indre (Συλλογή 2011, σ. I-14081, παράτυπη διεξαγωγή διαδικασίας αναθέσεως δημόσιας συμβάσεως).

49 — Σημείο 34 ανωτέρω.

109. Εντούτοις, το αιτούν δικαστήριο φρονεί ότι με τις βασικές αποφάσεις διαπιστώθηκε και η υποχρέωση, αυτή καθεαυτήν, καταβολής τόκων. Στο πλαίσιο αυτό, ζητεί να διευκρινιστεί αν η ένδικη διαδικασία ή έρευνα αναφορικά με την κύρια απαίτηση μπορεί να επιφέρει τη διακοπή της παραγραφής των απαιτήσεων από τόκους.

110. Το Bundesanstalt υποστηρίζει ότι, ενόσω εκκρεμεί ένδικη διαδικασία αμφισβητήσεως των αποφάσεων των αρμοδίων αρχών, η παραγραφή αναστέλλεται.

111. Η Pfeifer διακρίνει μεταξύ βασικού ποσού και ποσού τόκων. Φρονεί ότι μόνον αποφάσεις των αρμοδίων αρχών σχετικά με απαιτήσεις από τόκους μπορούν να επιφέρουν διακοπή της παραγραφής των οικείων απαιτήσεων. Οι αποφάσεις της 30ής Ιανουαρίου 2003 αφορούσαν αποκλειστικώς την κύρια απαίτηση. Επομένως, δεν μπορούσαν να έχουν ως συνέπεια διακοπή της παραγραφής των απαιτήσεων από τόκους για τους σκοπούς της εφαρμογής του άρθρου 3 του κανονισμού 2988/95. Κατ' ακολουθία, η τετραετής προθεσμία παραγραφής ως προς ορισμένους από τους τόκους που οφείλονταν είχε ήδη λήξει κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως περί καταβολής τόκων.

112. Η Επιτροπή ερμηνεύει το άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού 2988/95 (το οποίο προβλέπει ότι η προθεσμία εκτέλεσης της απόφασης που καθορίζει τη διοικητική *ποινή* είναι τριετής) ως έχον, κατ' αναλογία, εφαρμογή επί διοικητικών *μέτρων*[50], σε περίπτωση που οι αρμόδιες αρχές κοινοποιήσουν απόφαση περί αφαιρέσεως αδικαιολογήτως αποκτηθέντος οφέλους. Η Επιτροπή υποστηρίζει περαιτέρω ότι το ζήτημα της διακοπής ή αναστολής της παραγραφής διέπεται από τις διατάξεις του εθνικού δικαίου.

113. Φρονώ ότι η πρώτη φράση του τρίτου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 3 μπορεί να νοηθεί μόνον υπό την έννοια ότι παραπέμπει στην τετραετή προθεσμία παραγραφής του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 3. Επομένως, οσάκις εφαρμόζεται η εν λόγω τετραετής προθεσμία, αυτή διακόπτεται μόνον από πράξεις οι οποίες εμπίπτουν στο τρίτο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 3.

114. Διακόπτουν ομοίως τη δίωξη σχετικά με παρεπόμενη απαίτηση καταβολής τόκων οι πράξεις της αρμόδιας αρχής που αποσκοπούν στη διερεύνηση ή τη δίωξη σχετικά με κύρια απαίτηση και οι οποίες φέρονται εις γνώσιν του οφειλέτη;

115. Επισημαίνεται ότι το Bundesanstalt απέρριψε την αρχική προσφυγή της Pfeifer κατά των βασικών αποφάσεων, αλλά ότι, πάντως, με απόφαση της 10ης Οκτωβρίου 2006, μείωσε το ύψος της κύριας οφειλής[51]. Η απόφαση αυτή συνιστούσε πράξη προερχόμενη από την αρμόδια αρχή, που φέρεται εις γνώσιν του ενδιαφερόμενου και αποσκοπεί στη διερεύνηση ή τη δίωξη της παρατυπίας, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο του κανονισμού 2988/95.

116. Η προθεσμία παραγραφής αρχίζει και πάλι να τρέχει μετά από κάθε διακοπή της[52]. Επομένως η προθεσμία παραγραφής των κύριων απαιτήσεων άρχισε να τρέχει εκ νέου μετά την έκδοση της ως άνω αποφάσεως. Δεδομένου ότι η απαίτηση από τόκους είναι παρεπόμενη, η διακοπή της παραγραφής που επήλθε με την απόφαση της 10ης Οκτωβρίου 2006 σε σχέση με τις κύριες απαιτήσεις θα επηρεάζει κατ' αρχήν και την παραγραφή των απαιτήσεων καταβολής τόκων. Εντούτοις, το αιτούν δικαστήριο πρέπει προηγουμένως να διευκρινίσει αν η παρατυπία στην προκειμένη περίπτωση είναι διαρκής ή επαναλαμβανόμενη[53]. Ο χαρακτηρισμός αυτός αποτελεί ουσιώδες στοιχείο προκειμένου να καθοριστούν οι συνέπειες που επάγεται η απόφαση της 10ης Οκτωβρίου 2006 για την παραγραφή της απαιτήσεως από τόκους. Κατά την άποψή μου, το Δικαστήριο δεν χρειάζεται να εξετάσει περαιτέρω το σημείο αυτό.

50 — Σημείο 7 ανωτέρω.

51 — Σημείο 30 ανωτέρω.

52 — Απόφαση της 28ης Οκτωβρίου 2010, C-367/09, SGS Belgium (Συλλογή 2010, σ. I-10761, σκέψη 67).

53 — Βλ. σημείο 99 ανωτέρω.

117. Το εθνικό δικαστήριο προβάλλει περαιτέρω ότι οι βασικές αποφάσεις οι οποίες αποτελούν αντικείμενο ένδικης διαδικασίας (κατόπιν προσβολής τους από την Pfeifer) δεν έχουν ακόμη καταστεί οριστικές και εκτελεστές. Στο πλαίσιο αυτό, ζητεί να διευκρινιστεί πότε παύει η διακοπή της παραγραφής για τους σκοπούς της εφαρμογής του κανονισμού 2988/95.

118. Αφετηρία για την απάντηση στο ερώτημα του εθνικού δικαστηρίου πρέπει να αποτελέσει και πάλι ο παρεπόμενος χαρακτήρας των απαιτήσεων από τόκους [54].

119. Οσάκις ασκείται προσφυγή κατά των βασικών αποφάσεων (οι οποίες αποτελούν τη βάση της απαιτήσεως περί καταβολής τόκων), οι αρμόδιες αρχές δεν είναι σε θέση να γνωρίζουν, πριν από την επίλυση της διαφοράς, κατά πόσον υφίστανται απαιτήσεις από τόκους. Υπό τέτοιες συνθήκες, η απόφαση των αρμοδίων αρχών να αμυνθούν είναι αυτή η οποία συνιστά «πράξη που φέρεται εις γνώσιν του ενδιαφερόμενου [...] και αποσκοπεί στη δίωξη της παρατυπίας» κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο.

120. Μετά την περάτωση της δίκης και εφόσον διαπιστωθεί ότι εξακολουθεί να υφίσταται οφειλή, οι αρμόδιες αρχές είναι σε θέση να τη γνωστοποιήσουν στον ενδιαφερόμενο με σχετική πράξη (είτε βεβαιωτική της απαιτήσεώς τους είτε τροποποιητική του ύψους αυτής κατόπιν των οριστικώς κριθέντων). Μόνον κατά το χρονικό αυτό σημείο καθίσταται βέβαιη παρεπόμενη απαίτηση περί καταβολής τόκων.

121. Επομένως, για τους σκοπούς του άρθρου 3, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, ένδικη διαδικασία η οποία αφορά την κύρια απόφαση διακόπτει την παραγραφή οποιασδήποτε απαιτήσεως περί καταβολής τόκων, εφόσον αυτή έχει αρχίσει να τρέχει.

122. Οι προθεσμίες παραγραφής πρέπει επίσης να κατοχυρώνουν την ασφάλεια δικαίου [55]. Μόνο μετά την περάτωση της ένδικης διαδικασίας (ή επίσημης έρευνας) τα αντίστοιχα μέρη —ήτοι ο οικονομικός φορέας και οι αρμόδιες εθνικές αρχές— γνωρίζουν, πρώτον, αν υφίσταται σχετική υποχρέωση και, δεύτερον, συνεπεία του γεγονότος αυτού, ότι άρχισε να τρέχει η προθεσμία για την ικανοποίηση οποιασδήποτε παρεπόμενης απαιτήσεως καταβολής τόκων αναγνωριζόμενης από το εθνικό δίκαιο [56].

123. Στο πλαίσιο αυτό, φρονώ ότι για τους σκοπούς της εφαρμογής του τρίτου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 3 του κανονισμού 2988/95 η παραγραφή διακόπτεται μέχρι την έκδοση οριστικής αποφάσεως επί προσφυγής ασκηθείσας κατά των βασικών αποφάσεων, υπό συνθήκες στις οποίες οι αποφάσεις αυτές περιέχουν διαπίστωση περί της υποχρεώσεως, αυτής καθεαυτήν, καταβολής τόκων.

Πρόταση

124. Συνεπώς, έχω τη γνώμη ότι το Δικαστήριο πρέπει να απαντήσει στα υποβληθέντα από το Bundesverwaltungsgericht προδικαστικά ερωτήματα ως ακολούθως:

«1. Σε περίπτωση αδικαιολογήτως αποκτηθέντος λόγω παρατυπίας οφέλους, η τετραετής προθεσμία παραγραφής του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/95 του Συμβουλίου (ΕΚ, Ευρατόμ), της 18ης Δεκεμβρίου 1995, σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, ισχύει όσον αφορά την παραγραφή των κατά το εθνικό δίκαιο απαιτήσεων περί καταβολής τόκων.

54 — Βλ. σημείο 51 ανωτέρω.

55 — Απόφαση SGS Belgium (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 52 ανωτέρω, σκέψη 68).

56 — Σημεία 80 έως 82 ανωτέρω.

2. Για τους σκοπούς της εφαρμογής του άρθρου 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95, εθνικοί κανόνες οι οποίοι παρατείνουν τη διάρκεια της προθεσμίας παραγραφής πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τη σύγκριση με τη γενική τετραετή προθεσμία παραγραφής που θεσπίζει το άρθρο 3, παράγραφος 1, προκειμένου να καθοριστεί η διάρκεια της προθεσμίας παραγραφής των απαιτήσεων από τόκους.

3. Δεδομένου ότι ο κανονισμός 2988/95 δεν καθορίζει το χρονικό σημείο ενάρξεως της προθεσμίας παραγραφής απαιτήσεων από τόκους στην περίπτωση παρατυπιών που εμπίπτουν είτε στο πρώτο είτε στο δεύτερο εδάφιο της πρώτης παραγράφου του άρθρου 3, τα κράτη μέλη διατηρούν την ευχέρεια εφαρμογής διατάξεων του εθνικού δικαίου προκειμένου να καθορίσουν το χρονικό σημείο ενάρξεως της προθεσμίας παραγραφής των οικείων απαιτήσεων.

4. Για τους σκοπούς της εφαρμογής του τρίτου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 3 του κανονισμού 2988/95, η παραγραφή διακόπτεται μέχρι την έκδοση οριστικής αποφάσεως επί προσφυγής ασκηθείσας κατά των βασικών αποφάσεων, υπό συνθήκες στις οποίες οι αποφάσεις αυτές περιέχουν διαπίστωση περί της υποχρεώσεως καταβολής τόκων αυτής καθεαυτήν.»